

יְהִיָּה טוֹב, אֲבֵל... ..

זוהי בושה שאיש כמו כהנא יושב בכנסת, אבל...
 אני תומך מאה אחוז בחופש העיתונות, אבל...
 אני ממש אוהב את הספרדים, אבל...
 אני נורא אוהב את האשכנזים, אבל...
 הערבים הם בני־אדם כמונו, אבל...
 אני בהחלט חושב שמגיעות לנשים כל הזכויות שיש לגברים, אבל...
 נכון שהליכוך חירבן את המשק ומפספס את השלום, אבל...
 שימעון פרס כאמת משתלל, כל הכבוד, אבל...
 אני חושב שהדמוקרטיה היא המישטר הכי טוב שיש, אבל...
 אני לא רתי, אבל...
 אני לא חולם על ירידה מהארץ, אבל...
 הייתי הולך כמו כלום ליחידה גרמנית, אבל...
 מוכן מאליו שכולנו רוצים בשלום, אבל...
 העזרת שלי היא ממש בן־אדם, אבל...
 אני כולי בעד חינוך חופשי, אבל...
 כתברה חופשית אסור לאסור סרטים ומחזות, אבל...
 אני מתעב אלימות, אבל...
 ודאי שמגיע לפלסטינים לחיות במדינה משלהם, אבל...
 לאשה יש זכות מלאה לעשות בגופה מה שהיא רוצה, אבל...
 אני מוכן לחזור בכל רגע לישראל, אבל...
 אני אוהב אותך, אבל...

YOU CAN HAVE HIM!

אנחנו עוזרים לאמריקאים בכל העולם. אנחנו נאמנים להם. אנחנו עושים למענם את העבודה השחורה בכמה מקומות שחורים. כגון דרום־אפריקה ואלסלוואדור. אם כן, מרוע הם גומלים לנו רעה תחת טובה?
 שילטונות־ההגירה האמריקאיים החליטו לבטל את אורחות האמריקאית של מאיר כהנא.
 אני סבור שזוהי מעשה אנטי־שמי, מעשה שפל מאין כמוהו. האיש הזה נולד בברוקלין. הוא אמריקאי טוב ונאמן. הוא היה סוכן של האף־בי־אי (ואינו בטוח אם נכונה כאן לשוֹדֵד עבר). אם כן, מדוע שוללים את אורחותיו?
 כל עוד היה אורח אמריקאי, היתה פתוחה לפנינו האופציה להעלות אותו כאחד הימים למטוס, כשבידו כרטיס בכיוון אחד, ולהחזיר אותו כלעומת שבא. אבל האמריקאים התחכמו. הם אומרים לנו: "אוקיי, פארטנרס! אתם יכולים לקחת אותו! הוא כולו שלכם!"
 אולי זה מגיע לנו. שהרי ממשלת־ישראל יכלה להקדים את האמריקאים, ולשלול מן האיש את האזרחות הישראלית. יכולנו להגיד לירידינו האמריקאיים: "אוקיי, חבראי. שלחתם אותו אלינו. תודה רבה, אבל אנחנו שולחים אותו בחזרה אליכם. תיהנו ממנו בייביי."
 ככה זה בחיים. כל הקורס — וזכה.

גרמניה האחרת

השגריר הגרמני שלח לי כרך גדול־מידות. שמו המצפון מתקומם, והוא מכיל כ־150 ביוגרפיות של גרמנים, אשר מסרו את נפשם במאבק ברודנות הנאצית. רובם הגדול הוצאו להורג, אחרים ניספו במחנות־ריכוז ובמרתפי־עינויים, אחרים התאבדו. צעירה יהודיה אחת נהרגה עליידי משמר־הגבול הגרמני כאשר ניסתה לחזור לגרמניה משווייץ בשליחות חשאית.
 התכונתי לעלעל 450 עמודי הכרך במשך כמה דקות, ונשארת רתוק במשך שעות ארוכות.
 היתה גרמניה אחרת. נציגיה היו מעטים מאוד. מבין 80 מיליון אזרחי הרייך השלישי הקיפה ההתנגדות רק חוגים קטנטנים, יחידים ובודדים.

אך איזו גבורה היתה דרושה כדי לפעול נגד המישטר בארץ של רודנות טוטאלית, של מחנות־ריכוז, ומאסר מישפחתי, כאשר די היה בחשד הקל ביותר של התנגדות כדי להפקיר את החשוד לעינויים נוראים — ולא רק אותו, אלא גם את בת־זוגו, ילדיו, הוריו!
 הם לא באו משיכבה מסוימת. בכרך זה מופיעים קציני־צבא בכירים, שנשאו שמות עתיקים אשר היהודו בהיסטוריה הגרמנית, יחד עם כמרים שנשאו רשות מרדנית בכנסייה; עקרות בית פשוטות שהסתירו חשוד בכיתם לצד פרופסורים שחברו טיוטות־חוקה לדמוקרטיה הגרמנית, פעילים של האיגוד המייק־צועי לצד שופטים, קומוניסטים לצד שמרנים ארוקים.
 כמה מן השמות ידועים זה מכבר. קלאוס שנק הרוזן לבית שטאו־פנברג, אציל וצאצא של כמה גיבורים לאומיים, נפצע בצפון־אפריקה מצרור של מטוס־קרב מנמיר־טוס. הוא איבד עין, די אחת ואת מחצית היד השנייה, ונפגע בכרך. במשך חודשים נאבק עם מצפונו עד שכתב: "ברקנו את עצמנו לעיני אלהים ומצפוננו. המעש חייב להיעשות, כי האיש הזה הוא הרע בהתגלמותו".

לפני שיצא לבצע כמו ירו הפצועה את ההתנקשות בחיי היטלר, ביקש לנסח את אמונתו במישטש פשוט וקל־לקליטה: "רוצים אנחנו בסדר חדש, שיהפוך את כל הגרמנים לנושאי השילטון ויבטיח חוק וצדק לכולם."
 אילו הצליח, היתה המילחמה מתקצרת כמעט בשנה, וחיי מיליונים (ובניהם מאות אלפי יהודים) היו ניצלים. בגלל נסיבות מיקריות לגמרי נכשלה ההתנקשות. הרוזן בן ה־36 הוצא להורג ביריה עוד כאותו היום. אשתו ילדה את בנו החמישי במאסר. היא נכלאה על פי העיקרון הנאצי של "עונש מישפחתי".
 יומי ההתנקשות התכוונו למנות כראש־המדינה את הגנרל לודוויג בק, ראש המטה הכללי של הצבא הגרמני, שהתפטר

אורי אבנרי

יְהִיָּה אִישִׁי

ב־1938 כשנכשל נסיונו לשכנע את צמרת הצבא לחולל הפיכה נגד היטלר. הוא המתין במישר־הביטחון כברלין לתוצאות ההתנקשות. כשנודע לו על הכישלון, התאבד באותו היום.
 אציל גרמני אחר היה קאמנס אוגוסט הרוזן לבית גאלן, גם הוא צאצא מישפחה עתיקה. הוא היה כומר, ועלה לדרגת בישוף של העיר מינסטר, בירת מחוז וסטפאליה (שבו נולדת). כאמצע המילחמה נשא בכנסייתו סידרה בלתי־פוסקת של דרשות נגד המישטר, היטלר והגסטאפו. מול העוצמה הפיסית של הגסטאפו עומד כל אורח גרמני חסידיש וחסידי־מגן? קרא. בדרשתו המפורסמת ביותר יצא בגלוי נגד רצח חולייה־נפש בידי המישטר: "המדובר בכנייה, אחינו ואחיותינו, בני־אדם מיסכנים. בני־אדם חולים, בני־אדם בלתי־צריניים, האם בכך איבדו את הזכות לחיים... אוי לבני־האדם, אוי לעמנו הגרמנים, אם תופר המיצוה האלוהית הקדושה: לא תרצח!" המכתב "החסד" הופסק, למרות הצנזורה, נודעו דרשות הבישוף ברחבי גרמניה, וגם בחו"ל. אך ראשי המישטר לא העזו לפגוע בו, מחשש פן יפנו מיליוני קתולים נגד המישטר. בעוד שמאות כמרים אחרים נאסרו והוצאו להורג, נשאר פון־גאלן בחיים ומת ממחלה, שנה אחרי התמוטטות הרייך. לפני כן העניק לו האפיפיור את מינגעת הקארניל.

אחת הדמויות הסגנוניות ביותר היה האדמירל וילהלם קאנאריס, ראש אמ"ן במטכ"ל, גרמני שאבותיו באו לגרמניה לפני 400 שנה מאיטליה. אחרי קריירה עתירת־הרפתקות כקצין ים נועז וכמרגל, הגיע לתפקידו, והפך את אמ"ן למוקד כל התוכניות להפלת המישטר.
 שליחיו קישרו בין תאיה־ההתנגדות בצבא ובציבור האזרחי, והכינו כמה וכמה נסיונות להפיכה, שלא יצאו לפועל, עד להתנקשות ה־20 ביולי 1944.

קאנאריס העביר חומר סודי רב לידי בעלות־הברית. כאשר שלח אותו היטלר לשכנע את הרוזן הספרדי, פראנציסקו פראנקו, לאפשר לצבא הגרמני לעבור בספרד כדי לכבוש את גיברלטר, סיפק קאנאריס לפראנקו רשימה סודית של כלי־נשק שהיו חסרים בגרמניה. פראנקו תבע מהיטלר לספק לו סוגי־נשק אלה דווקא. לפני שייצטר לדרישתו. קאנאריס נתלה בימים האחרונים של המלחמה.

כל אנשי ההתנגדות התלבטו קשה. חלק מהם היו בראשית הדרך נאצים, והגיעו רק ברבות הימים למסקנה שזוהי דרך האבדון. חלק התקוממו נגד הזוועות, אחרים ראו את המפלה המתקרבת. אחרים התריעו נגד השמדת היהודים, אחרים דאגו אך ורק לעתיד גרמניה.

הלמוט ג'יימס הרוזן לבית מולטקה היה בן מישפחתם של שני רמטכ"לים — רמטכ"ל הניצחון של 1870, הנחשב כגדול המצביאים הגרמניים בכל הדורות, ורמטכ"ל מילחמת־העולם הראשונה. הוא היה איש דתי מאוד. כאשר עמד מול השופט הנאצי הזכור־לשמצה, פרייזלר, אמר לו שופט־הרמים: "ארוני הרוזן, יש רק דבר אחד משותף לנצרות ולנאציזם־סוציאליזם שלנו, וזה בלבד: אנחנו דורשים את הארס בשלמותו!"

ערב הוצאתו להורג כתב פון־מולטקה מיכתב שבו צייטט מפרק מ"ג של ספר ישעיהו: "כי תעבור במים איתך אני, ובנהרות לא ישתפוך, כי תלך במראש לא תיכווה, ולהבה לא תעבור בך!" לצד הגנרלים וההגמונים עמדו האנשים הפשוטים. אחת מהם היתה סופי שול, בתו של ראש־עירייה של עיירה, שהוצאה להורג בגיל 22. כסטורנית לכיולוגיה ולפילוסופיה השתתפה, כאמצע מילחמת־העולם, בהקמת חוג אנטי־נאצי. שושנה לבנה. שהפיץ כרוזים נגד המישטר. קשה לדמיין את אומץ־הלב שהיה דרוש לכך. לפני כן כתבה כמה רישומים המזכירים מאוד את שירי חנה סנש.

הקטע הנוגע ביותר ללב בספר מוקדש ל"אלמוני". תמונתו התגלתה כסרט שצולם עליידי הנאצים בבית־המישטש העממי, שדן את קושרי ה־20 ביולי.

רשם עורך הכרך: "האם היה פועל? סוחר? פקיד? חייל? האם גיבשו אותו מניעים פוליטיים או רתיים, והאם היו די חוקים כדי להקל עליו את ההכרעה בין מצפון ופחד? האם המריץ אותו הועם על העוול, או החשש מפני האסון המתקרב? או שמא ללכת במיקרה בגלי־מעצרים? האם היה סוחר שביקש לעזור לאסיר, ואולי הציל אותו? ואולי היה אחד האנשים שבטאו כפומבי את צערם על כישלון ההתקוממות של ה־20 ביולי?"

"פסק־הדין שנגזר עליו אינו ידוע. תקופת מאסרו אינה ידועה. אין לדעת אם עונה או הוצא להורג, ואם הותיר אחריו אשה וילדים."

מרי פעם. למיקרא הביוגרפיות הקצרות והמועזות, חלפה במוחי המחשבה: איך היינו מתנהגים אנחנו במצב כזה? איך היו מתנהגים ירדני ומכריז? ואני עצמי?

סחף בדת־הקהל

סקר דעת־קהל של מכון סחף מגלה שחל שינוי גדול בציבור לגבי השאלה "למי לא להחזיר את יהודה, שומרון וחבל־עזה, על השאלה "למי אתה מציע שלא להחזיר את יהודה, שומרון וחבל־עזה?" השיבו 58% "לירדן", 22% "לא־ש", 12% "לאף אחד". לשאר לא היתה דיעה.

יצויין כי במישאל דומה לפני שנה השיבו 69% שאין להחזיר את השטחים לירדן, ורק 8% שלא להחזיר את השטחים לא־ש"ף. לדעת ה"ר טיל מצביע הרב על גמישות גוברת של דעת הקהל, אף שהמחלוקת הבסיסית נשארה בעינה. תנועת שלום עכשיו בירכה על השינוי וזקפה אותו לזכות פעילות האינ־טנסיבית.

לעומת השינוי הזה, יש יציבות לגבי השאלה "למי לא להחזיר את רמת־הגולן". 98% מהנשאלים השיבו "לסוריה". גם בשנה שעברה הביע אחוז דומה את הדיעה שאין להחזיר את הגולן לסוריה.
 הסקר נערך אצל מידגם מייצג של 1200 ישראלים בוגרים, בני שני המינים, בריכוזים העירוניים.

כתבת בשם ריקה

בביוגרפיה של ריקה זראי יש פרט, שלא נודע ברבים. היא היתה פעם כתבת העולם הזה.

זה היה בראשית שנות ה־50. התלבטנו אז אם לפרסם בשבועון מדור למוסיקה. בשבועון האמריקאי טייס, ששימש אז נר לרגלנו, יש מדור כזה. אולם היה קשה מאוד למצוא ארס שניתן היה להפקיד בידו תפקיד זה. המועמדים שהתמצאו היטב במוסיקה לא יכלו או לא רצו להתאים את עצמם לסיגנון של שבועון־חדשות. ומי שהיה מסוגל וחפץ לכתוב בסגנונונו, לא התמצא במוסיקה.

עד שהעירו את תשומת־ליבנו לזוג צעיר, שחי בירושלים — יוחנן וריקה זראי. אני מקדים את יוחנן לריקה, מפני שהוא היה הצד החוק במישפחה. הם קיבלו על עצמם את התפקיד במשותף, ובמשך כמה שבועות או חודשים הופיעו מדורם. כמו כל המדורים אצלנו בתקופה ההיא, הוא לא היה חתום, אך שמות שני הזראים הופיעו ברשימת המערכת.

ריקה היתה או צעירה בת 22 או 23, צברית מלא־תגוף ויפה. איש לא העלה על דעתו שיהיה זמרת. יוחנן היה המלחין במישפחה. הוא גם היה איש נחמד ומשעשע. התחביב הגדול שלו היה סיפורת פורנוגרפית, מן הסוג המתוחכם: הוא היה אנציקלופדיה חיה לנושא זה, וכמו כל בעל־תחביב אמיתי הוא היה גם מסייגר. מרי פעם ניסה לשכנע אותי, ברצינות רבה, שעלי לקרוא ספר פורנוגרפי זה או אחר.

מאו עקבתי אחרי התקרבותם מרחוק, פעם, בראשית דרכם כפאריס, ביקרתי אותם בדירתם ליד השאנו־אליזה. אחרי־כך הלכו איש־אשה לדרכם הנפרדת.

עכשיו אני רואה שריקה הפכה אשה קשוחה ומיקצועית המכירה את כל הטריקים של המיקצוע והמשיגה את שלה. זה טוב, אך איכשהו אני אהבתי יותר את הבחורה הירושלמית.